

جایگاه هزاره‌ها در پارلمان افغانستان

عبدالقیوم آیتی*

اشاره

در این مقاله به «جایگاه هزاره‌ها در پارلمان افغانستان» پرداخته می‌شود. هزاره‌ها، در دوره‌های مختلف حکومت‌های مرکزی این کشور، عده‌ای انگشت شمار از نمایندگان هزاره به شورای ملی راه یافتند. با توجه به این امر که هزاره‌های این سرزمین، یک جمعیت پرشمار و فعال بوده و هستند و در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی افغانستان تأثیرگذار بوده‌اند و نقش قابل توجهی در امر بازسازی کشور داشتند، ولی حضور آنها در پارلمان افغانستان بسیار کم‌رنگ بوده است. هرچند برخورد حکومت‌های گذشته افغانستان در زمینه حضور هزاره‌ها در پارلمان ناعادلانه بوده، ولی در دوره معاصر انتظار جامعه هزاره بیش از گذشته است. با توجه به فضای باز سیاسی سال‌های اخیر، انتظار می‌رود که حضور نمایندگان هزاره‌ها در مجلسین افغانستان بسیار بالاتر از وضعیت فعلی باشد که متأسفانه به دلایلی همچون بی‌تدبیری خود هزاره‌ها و مهمتر از همه موانع و مشکلات ناشی از عملکرد نابجای حکومت‌های گذشته، همچون عدم سرشماری نفوس مردم افغانستان و نیز عدم ارائه آمار دقیق هزاره‌ها، مانع از این امر شد.

* نویسنده و پژوهشگر.

واژگان کلیدی: انتخابات، پارلمان، هزاره‌ها، مشارکت.

آنچه که در این اینجا مورد بررسی قرار می‌گیرد، سیر تاریخی پارلمان افغانستان و جایگاه هزاره‌ها در ولسی جرگه (شورای ملی) است که در چه دوره‌هایی و چه تعداد از افراد و شخصیت‌های هزاره در خانه ملت به عنوان وکیل حضور پیدا کردند و از چه مناطقی بودند؟

۱. پیشینه تاریخی پارلمان افغانستان

افغانستان در تاریخ سیاسی خود ۱۶ دوره مجلس شورای ملی داشته است که ۱۳ دوره آن مربوط به دوره سلطنت محمد نادرشاه و محمد ظاهر شاه است. دو دوره ۱۵ و ۱۶ مربوط به حکومت حامد کرزی بوده است و افغانستان ۱۶ بار انتخابات مربوط به شورای ملی را تجربه کرده است. اولین دوره شورای ملی (ولسی جرگه) که اندک شباهتی به قوه قانونگذاری داشت، در ماه سرطان سال ۱۳۱۰ به حیث بزرگترین مؤسسه ملی برای نخستین بار در تاریخ کشور افتتاح شد و با صد و یازده وکیل آغاز به کار کرد.^۱ آخرین آن (دوره سیزدهم) در ۲۶ سرطان ۱۳۵۲ ش. همزمان با کودتای سردار داود خان و براندازی نظام سلطنتی مشروطه پایان یافت. با این حساب، افغانستان تا تاریخ فوق به مدت ۴۱ سال، دارای شورای ملی بوده که اولین دوره آن، ۱۱ ماه پس از روی کار آمدن محمد نادر شاه آغاز و آخرین آن با سقوط محمد ظاهر شاه پایان پذیرفت. البته سنگ بنای تشکیل شورای ملی در دوره امان‌الله خان، در جرگه یک هزار نفری پغمان، در سال ۱۳۰۷ گذاشته شد.

شورای ملی افغانستان از آغاز تا پایان، متشکل از دو مجلس بوده: اولین مجلس «ولسی جرگه» و دومین مجلس «مشرانو جرگه» که بر اساس قانون، نمایندگان مجلس اول عموماً انتخابی و اعضای مجلس دوم نیز بخشی انتخابی و بخش دیگر انتصابی بودند.

اولین دوره مجلس «مشرانو جرگه»، در سال ۱۳۱۰ ش، یک سال پس از تشکیل «مجلس ولسی جرگه» افتتاح شد و آخرین آن نیز در سال ۱۳۴۸ آغاز به کار کرد و با کودتای سردار داود خان پایان یافت. تعداد اعضای اولین «مجلس ولسی جرگه» ۱۱۱ نفر و آخرین و سیزدهمین

۱. نقش جرگه‌ها، لویه جرگه‌ها و شورای‌ها در افغانستان؛ <http://www.parliament.af>

دوره آن ۲۱۶ نفر بوده است. اولین دوره «مشرانو جرگه»، نیز دارای ۲۷ عضو انتخابی و آخرین آن مرکب از ۵۶ وکیل انتخابی و انتصابی بود که به ضمیمه ۲۸ عضو انتخابی شوراهای ولایتی به ۸۴ نفر می‌رسید. از مجموع این دوره‌ها تنها در انتخاب دور دوازدهم، چهار وکیل زن به شورای ملی راه یافتند. و نیز تنها دو انتخابات دهه دموکراسی (دوره‌های ۱۲ و ۱۳) به صورت کتبی، سرّی و رقابتی برگزار شد.

۲. مشارکت وکلای هزاره در پارلمان افغانستان (از دوره اول تا سیزدهم)

نمایندگان هزاره از آغاز دوره اول شورای ملی تا پایان دوره سیزدهم به صورت اندک حضور داشتند. تعداد آنها در دوره‌های مختلف به شرح ذیل است:

۱- دوره اول شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۱۰-۱۳۱۲، پایان کار دوره اول، سال سوم شورای ملی افغانستان مصادف با قتل محمد نادر شاه پادشاه افغانستان بود. تاریخ ۱۶ عقرب ۱۳۱۲ شمسی که فقط هفت نفر از وکلای هزاره در این دوره در پارلمان کشور حضور داشتند.

۲- دوره دوم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۱۵-۱۳۱۳؛ نمایندگان هزاره در دوره دوم شورای ملی نیز هفت نفر بودند.

۳- دوره سوم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۱۸-۱۳۱۶؛ در دوره سوم به هفت نفر می‌رسیدند.

۴- دوره چهارم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۲۱-۱۳۱۹؛ در این دوره شش نفر به عنوان نماینده در شورای ملی حضور داشتند.

۵- دوره پنجم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۲۴-۱۳۲۲؛ در این دوره نه نفر در شورای ملی بودند.

۶- دوره ششم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۲۷-۱۳۲۵؛ تعداد وکلا در این دوره به دوازده نفر رسیدند.

۷- دوره هفتم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۳۰-۱۳۲۸؛ وکلای دوره هفتم هزاره‌جات

در شورای ملی نیز دوازده نفر بودند.

۸- دوره هشتم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۳۳-۱۳۳۱؛ نمایندگان مناطق هزاره‌نشین به پانزده نفر رسیدند.

۹- دوره نهم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۳۶-۱۳۳۴؛ نمایندگان این دوره نیز چهارده نفر بودند.

۱۰- دوره دهم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۳۹-۱۳۳۷؛ نمایندگان مناطق هزاره‌نشین در دوره دهم را چهارده نفر تشکیل می‌دادند.

۱۱- دوره یازدهم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۴۴-۱۳۴۰؛ وکلا و سناتورهای هزاره‌جات در دوره یازدهم، هیجده نفر انتخاب شدند.

۱۲- دوره دوازدهم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۴۷-۱۳۴۴؛ نمایندگان مردم هزاره در دوره دوازدهم، بیست نفر بودند.

۱۳- دوره سیزدهم شورای ملی افغانستان، از سال ۱۳۵۱-۱۳۴۸؛ نمایندگان هزاره در شورای ملی هفده نفر بودند.^۱

از میان ادوار سیزده‌گانه فوق، تنها دوره‌های هفتم، دوازدهم و سیزدهم، از نظر آزادی و منصفانه بودن انتخابات و هم به جهت صلاحیت و داشتن اختیارات شورا دارای اهمیت و درخور دقت است. آنچه که در این نوشتار مورد بررسی قرار می‌گیرد، حضور هزاره‌ها در «ولسی جرگه» (شورای ملی) است که توانستند تعدادی از افراد و شخصیت‌های هزاره از مناطقی مختلف، در مجالس سیزده‌گانه حضور پیدا کردند.

ادوار شورای ملی		دایزنگی و دایکندی	بامیان	بهسود	دره صوف
دوره اول	سید غلام رضا	سید محمد حسین	میر محمدعلی	غلام علی	
دوره دوم	سید غلام رضا	سلطان علی	میر محمدعلی	طوره بیگ	

۱. حسین نایل، سرزمین و رجال افغانستان، ص ۴۴۴ - ۴۶۴. سایت شورای ملی افغانستان، «دوره‌های شورای ملی»، <http://www.parliament.af>

دوره سوم	محمد نعیم خان	سید محمد ظاهر	محمد نبی	-
دوره چهارم	علی احمد خان	محمد حسین	محمد نبی	-
دوره پنجم	سید غلام رضا	سید محمد ظاهر	میر محمد علی	سید سکندر شاه
دوره ششم	سید غلام رضا	سید محمد ظاهر	میر محمد علی	محمد رحیم خان
دوره هفتم	شاه مردان خان	غلام فاروق خان	سید آقا خان	اشرف علی
دوره هشتم	سید موسی	سید سلطان علی	عبد الرحیم خان	جمعه بیگ
دوره نهم	محمد ابراهیم	عبدالله	عبدالرحیم خان	نیک محمد
دوره دهم	محمد انور خان یعقوبی	محمد نسیم	غلام محی‌الدین	نیک محمد
دوره یازدهم	محمد انور خان یعقوبی	محمد نسیم	غلام محی‌الدین	حاجی بیگ محمد
دوره دوازدهم	-	محمد نسیم	محمد اسلم	حاجی علی محمد
دوره سیزدهم	-	سناتور محمد علی نرگس، حاج حسین علی، حاج رمضان، شیخ محمد عظیم احمدی، احمد علی سرور شاه‌سیس ۱۳۹۴	محمد اسلم	نظام‌الدین
ادوار شورای ملی	گیزاب	جاغوری	سرخ و پارسا	ارزگان
دوره اول	-	نادر علی خان	محمد سرور	-
دوره دوم	-	نادر علی خان	عبد العلی خان	-
دوره سوم	محمد حسن خان	محب علی خان	سید اسماعیل شاه	-
دوره چهارم	-	غلام علی	حبیب الله	غلام رضا
دوره پنجم	لعل محمد	محمد ظاهر خان	سید غلام حیدر	-
دوره ششم	-	محمد ابراهیم خان	عبدالرازق	-
دوره هفتم	لعل محمد	غلام علی خان	سید محمد اسماعیل	-

دوره هشتم	محمد عمر خان	محمد حسین	حاجی صالح محمد	-
دوره نهم	لعل محمد	محمد حسین	نیک محمد	-
دوره دهم	محمد نایب	محمد علی	میرزا محمد	-
دوره یازدهم	محمد نایب	قنبر علی	حاجی میرزا فرامز	-
دوره دوازدهم	-	رمضان علی شریفی و نادر علی خان سناتور	عبدالرازق توفیق	-
دوره سیزدهم	محمد اکبر	محمد ایوب سلطانی فقیر محمد سناتور	نادر علی الله داد و عبدالرازق توفیق	-
ادوار شورای ملی	دایکندی	یکاولنگ	ناهور	دوشی
دوره اول	-	شاه میرزا حسین	-	-
دوره دوم	-	میر حبیب الله	-	-
دوره سوم	-	میر حبیب الله	-	-
دوره چهارم	-	سید اکبر شاه	-	-
دوره پنجم	-	میرزا نوروزعلی	-	-
دوره ششم	-	میرزا نوروزعلی	-	-
دوره هفتم	علی احمد خان	سید حبیب الله	-	-
دوره هشتم	میر اسدالله	محمد امیر	-	-
دوره نهم	محمد اکبر عالمشاهی	محمد ناصر	میر محمد یوسف خان	امام علی
دوره دهم	محمد اکبر عالمشاهی	میرزا محمد ناصر	رستم علی	امام علی
دوره یازدهم	محمد اکبر عالمشاهی	سید حبیب الله	رستم علی	عبدالرازق
دوره دوازدهم	محمد اکبر عالمشاهی	سید حبیب الله	عبدالحسین مقصودی	سید شاه ناصر نادری
دوره سیزدهم	لعل محمد	سید محمد حسن	عبدالحسین مقصودی	سید شاه ناصر نادری و سید منصور نادری سناتور

ادوار شورای ملی	جغتو	شهرستان	لعل و سرجنگل	پنجاب
دوره اول	-	-	-	-
دوره دوم	-	-	-	-
دوره سوم	-	-	-	-
دوره چهارم	-	-	-	-
دوره پنجم	-	-	-	-
دوره ششم	-	-	-	-
دوره هفتم	محمد ظاهر	محمد موسی	سید محمد اکبر	-
دوره هشتم	میر سکندر شاه	ولی محمد خان	خادم حسین بیگ	-
دوره نهم	محمد علی لعلی	سید شاه موسی	حاجی محمد عیسی	-
دوره دهم	عبد القدیر	محمد جان	میر محمد سرور	-
دوره یازدهم	سلطان محمد	سهراب علی	میر محمد سرور بیگ	-
دوره دوازدهم	سید قربان علی	سید ظاهر شاه	سید محمد اکبر	محمد اکبر نرگس
دوره سیزدهم	محمد اسلم	غلام حسین، شاه علی اکبر، شهرستانی (سناتور) ۱۳۹۹	خادم بیگ، محمد عیسی بیگ، خادم حسین توکلی و ناظر حسین (سناتور)	محمد اکبر نرگس
ادوار شورای ملی	ورس	حصه اول بهسود	بلخ	وردک
دوره اول	-	-	-	-
دوره دوم	-	-	-	-
دوره سوم	-	-	-	-
دوره چهارم	-	-	-	-
دوره پنجم	-	-	-	-
دوره ششم	-	-	-	-

-	-	-	-	دوره هفتم
-	-	-	-	دوره هشتم
-	-	-	-	دوره نهم
-	-	-	-	دوره دهم
-	-	-	-	دوره یازدهم
-	-	محمد اسماعیل مبلغ	محمد سرور شاهی	دوره دوازدهم
حاجی محمد رضا کربلایی	محمد ابراهیم خان ارزگانی و غلام حسن آرام ارزگانی	حاجی سلیمان یاری	محمد سرور شاهی	دوره سیزدهم

جدول شماره ۱، وکلای هزاره در سیزده دوره شورای ملی^۱

۳ - نمایندگان هزاره در شورای ملی (دوره ۵۱)

از سال ۱۳۵۲ تا سال ۱۳۹۴ که انتخابات برگزار نشده است، نه تنها پارلمان کشور تعطیل شده بود، بلکه ادارات دولتی هم فعال نبوده است. در واقع کشور ما پس از ۳۲ سال در دوره حکومت پسااطالبان، بار دیگر انتخابات شورای ملی در کشور را تجربه کرد. در این بخش نمایندگان هزاره، در ولسی جرگه (مجلس شورای ملی) از مناطق مختلف، معرفی می‌گردد.

شماره	نام	ولایت	موقعیت / پست
۱	محمد محقق	کابل	رئیس کمیسیون تحصیلات عالی
۲	مصطفی کاظمی	کابل	رئیس کمیسیون اقتصادی پارلمان
۳	سید حسین عالمی بلخی	کابل	عضو کمیسیون قضایی پارلمان
۴	انجینر عباس نویان	کابل	نماینده کابل در پارلمان
۵	رمضان بشر دوست	کابل	عضو کمیسیون معلولین، معیوبین، بازماندگان شهدا و بیوه‌های ولسی جرگه، بوده است.
۶	محمد ابراهیم قاسمی	کابل	او یکی از مؤسسين دانشگاه کاتب است.

۱. حسین نایل، همان.

۷	میراحمد جوینده	کابل	(اسماعیلیه)
۸	محمد اسماعیل ص فدری	کابل	منشی کمیسیون کوچی ها، قبایل، امور مهاجرین و بیجا شدگان ولسی جرگه
۹	فاطمه نظری	کابل	عضو کمیسیون اقتصاد ملی، سازمان های غیر حکومتی، انکشاف دهات، زراعت و مالداري ولسی جرگه
۱۰	محمد باقر شیخ زاده	کابل	عضو کمیسیون سمع شکایات ولسی جرگه
۱۱	محمد اکبری	بامیان	قضائی، اصلاحات اداری و مبارزه با فساد اداری ولسی جرگه
۱۲	محمد جمال فکوری (بهشتی)	بامیان	معاون کمیسیون امور دفاعی و تمامیت ارضی ولسی جرگه
۱۳	محمد سرور جوادی	بامیان	عضو کمیسیون عدلی، قضائی، اصلاحات اداری و مبارزه با فساد اداری ولسی جرگه
۱۴	صفورا ایلخانی	بامیان	عضو کمیسیون تفتیش مرکزی و نظارت از اجرای قانون ولسی جرگه
۱۵	نصرالله صادقی زاده	دایکندی	عضو کمیسیون مالی و بودجه ولسی جرگه
۱۶	محمد علی ستیغ	دایکندی	عضو کمیسیون صحت، تربیت بدنی، جوانان کار و کارگر ولسی جرگه
۱۷	محمد نور اکبری	دایکندی	نماینده دایکندی (خدیر) در پارلمان،
۱۸	شیرین محسنی	دایکندی	عضو کمیسیون امنیت داخلی، ملی، تحکیم سرحدات و اداره محلی ولسی جرگه
۱۹	عبدالرضا رضایی	میدان وردک	عضو کمیسیون مواصلات، مخابرات، انکشاف شهری، مسکن، آب و برق و شاروالی ها ولسی جرگه
۲۰	صدیقه مبارز	میدان وردک	منشی کمیسیون صحت، تربیت بدنی، جوانان کار و کارگر ولسی جرگه
۲۱	احمد حسین سنگردوست	میدان وردک	عضو کمیسیون دفاعی و تمامیت ارضی ولسی جرگه
۲۲	عبدالقیوم سجادی	غزنی	عضو کمیسیون امور بین المللی ولسی جرگه
۲۳	شاه گل رضایی	غزنی	عضو کمیسیون امور زنان، جامعه مدنی و حقوق بشر ولسی جرگه
۲۴	بی بی ظاهره احمدیار مولایی	غزنی	نماینده غزنی در پارلمان

۲۵	راجله بی بی کبری عالمشاهی	غزنی	نماینده غزنی پارلمان
۲۶	علی اکبر قاسمی	غزنی	معاون کمیسیون امور دفاعی و تمامیت ارضی ولسی جرگه
۲۷	محمدعلی جاوید	بلخ	معاون کمیسیون تقنینی ولسی جرگه
۲۸	محمد عبده	بلخ	عضو کمیسیون عدلی، قضائی، اصلاحات اداری و مبارزه با فساد اداری ولسی جرگه
۲۹	سید ظاهر مسرور	بلخ	عضو کمیسیون سمع شکایات ولسی جرگه
۳۰	اشرف رمضان	بلخ	در طی یک حمله تروریستی به شهادت رسید.
۳۱	احمدعلی جبرئیلی	هرات	کمیسیون تفتیش مرکزی و نظارت از اجرای قانون ولسی جرگه
۳۲	احمد بهزاد	هرات	عضو کمیسیون امور بین المللی ولسی جرگه
۳۳	شهنواز همتی	هرات	کمیسیون امور زنان، جامعه مدنی و حقوق بشر ولسی جرگه
۳۴	قربان کوهستانی	غور	عضو کمیسیون دفاعی و تمامیت ارضی ولسی جرگه
۳۵	رقیه نایل	غور	منشی کمیسیون مواصلات، مخابرات، انکشاف شهری، مسکن، آب و برق و شارووالی ها ولسی جرگه
۳۶	نعمت الله غفاری	هلمند	عضو کمیسیون دینی، فرهنگی، معارف و تحصیلات عالی ولسی جرگه
۳۷	محمدحسین فهیمی	سرپل	عضو کمیسیون دفاعی تمامیت ارضی ولسی جرگه
۳۸	سید منصوری نادری	بغلان	(اسماعیلیه)
۳۹	محبت شاه کاشانی	بدخشان	(اسماعیلیه)
۴۰	سلطانعلی سلطانی	سمنگان	عضو کمیسیون سمع شکایات ولسی جرگه
۴۱	فریبا احمدی کاکر	قندهار	عضو کمیسیون مواصلات، مخابرات، انکشاف شهری، مسکن، آب و برق و شارووالی ها ولسی جرگه
۴۲	شکبیا هاشمی	قندهار	معاون کمیسیون منابع طبیعی و محیط زیست ولسی جرگه
۴۳	شکیلا هاشمی	لوگر	عضو کمیسیون صحت، تربیت بدنی، جوانان کار و کارگر ولسی جرگه

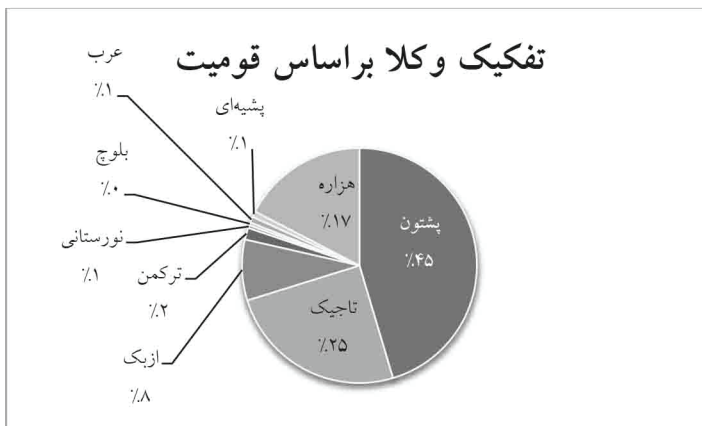
جدول شماره ۲، وکلای هزاره در دوره اول دولت کرزی^۱

مهمترین نکته انتخابات پارلمانی این است که هرچند در این دوره، هزاره‌ها کمتر از سهم واقعی خود (نصف) را به دست آورده‌اند، اما در مجموع شخصیت‌های مؤثری از مجاهدان هزاره به پارلمان راه یافته‌اند.^۱

لیست نمایندگان هزاره همراه توضیحات (مسئولیت در کمیسیون‌های مختلف پارلمان) آورده شده است که عبارتند از:

لیست نمایندگان هزاره همراه توضیحات (مسئولیت در کمیسیون‌های مختلف پارلمان) آورده شده است که عبارتند از:

هزاره‌ها از نظر جمعیت از جایگاه مناسبی در برخی از شهرها برخوردار بودند. ولی از این فرصت پیش آمده نتوانستند به نفع‌شان استفاده کنند و در این مسأله بسیار ضعیف عمل کردند. در انتخابات سال ۱۳۸۴ فقط در شهر کابل بالای ۵۲۰۰۰ نفر به آقای محقق رأی دادند؛ در حالی که با این آرا می‌توانستند حداقل ۵ کرسی دیگر را در شهر کابل به نمایندگان هزاره اختصاص دهند. با کمترین فعالیت در این راستا از مجموع ۳۳ کرسی مردم کابل که ۹ کرسی آن به نمایندگان هزاره تعلق گرفت، ۵ کرسی دیگر نیز نصیب جامعه هزاره کابل می‌گردید. مجموع کرسی‌های پارلمان افغانستان ۲۴۹ کرسی است که بر اساس آمار فوق در انتخابات دوره چهاردهم ۲۷/۶/۱۳۸۴ حدود ۴۳ نفر آنها را هزاره‌ها تشکیل می‌دهند.

۱. حیات‌الله یوسفی، افغانستان و انتخابات پارلمانی شیعیان، <http://www.howzah.net>

در شورای ولایتی مبنای سهمیه شوراها، تقسیمات اداری، میزان جمعیت بر اساس دریافت کارت رأی‌دهی در انتخابات ریاست جمهوری در سال ۱۳۸۳ بود، نه شمارش نفوس و آماري دقیق جمعیتی. با این دو معیار، هزاره‌ها از موقعیت شایسته‌ای برخوردار نشدند؛ زیرا افزون بر این که تقسیمات اداری گذشته نسبت به آنها عادلانه بوده، در شرایط کنونی نیز تغییر چندانی نکرده است. سرشماری جمعیت افغانستان به درستی انجام نشده است. همچنین تعداد فراوان جمعیت هزاره که در مهاجرت به سر می‌برند محاسبه نشدند.^۱ در انتخابات شوراهای ولایتی که دارای ۴۲۰ نماینده در سراسر شهرهای افغانستان است، در کابل و برخی از شهرهای مهم دیگر، مانند غزنی، میدان، بامیان، دایکندی، هرات، سمنگان و مزارشریف میزان قابل توجه و در اکثر موارد بالاتر از نصف آراء به هزاره‌ها اختصاص یافته است.

انتخابات افغانستان، مانند تحولات دیگر، فرصت‌ها و چالش‌های متعددی را فراروی هزاره‌های این کشور قرار داده است. در رابطه با علل عدم موفقیت شایسته هزاره‌ها در انتخابات اخیر افغانستان، عوامل متعددی دخالت دارد: یکی از این عوامل ناهماهنگی، پراکندگی و عدم انسجام سیاسی هزاره‌ها به شمار می‌آید که این امر، معلول عوامل متعددی در گذشته سیاسی و اجتماعی آنها است. عامل دیگر، غفلت آنها از شرایط بوجود آمده کنونی و عدم برنامه‌ریزی درست در استفاده بهینه از فرصت‌های به دست آمده است. این امر نیز به دلیل برخی زمینه‌های اداری و تاریخی است. هرچند تجربه انتخابات به شیوه فعلی نیز امر جدیدی برای مردم افغانستان، به‌ویژه هزاره‌ها به شمار می‌آید. با این وجود، ضرورت دارد که آنها برای آینده تأملات و برنامه‌ریزی‌های بهینه‌ای ترسیم کنند و از غفلت‌های پیش‌آمده دوری کنند. اما انتخابات یادشده فرصت‌هایی را نیز برای مردم افغانستان و هزاره‌های این کشور فراهم آورده و می‌آورد، ولی تهدیدهای فرهنگی، اجتماعی و سیاسی نهفته و آشکاری نیز در کمین مردم و فرهنگ این سرزمین نشسته است. در این زمینه نیز لازم است تأملات شایسته‌ای صورت گیرد. یکی از نکات مهم دیگر انتخابات اخیر افغانستان، ساختارشکنی سیاسی و قومی بود که در سطوح مختلف قومی، مذهبی و سیاسی صورت می‌گرفت. نکته‌ای قابل توجه این که گاه

۱. حیات‌الله یوسفی، همان.

افراد، فراتر از قوم، مذهب و گرایش سیاسی مسلط حرکت کرده، در عمل به موفقیت‌هایی نیز دست یافتند. این، یکی از فرصت‌های مهم نیروهای فرهنگی کیفی و جوان هزاره در افغانستان به شمار می‌آید.

اندیشه فراتر از تنگنایای بسته و پوسیده احزاب سیاسی و قومی و حتی مذهبی می‌تواند، فرصتی مناسب برای فعالیت‌های فرهنگی حساب شده بعدی هزاره‌ها باشد. با پذیرش این نکته که همین بافت‌های کهنه و بسته سیاسی و حزبی موجود نیز نتوانست تدبیر درستی برای موفقیت کلی هزاره‌ها داشته باشد. اما در مجموع می‌توان به آینده امیدوار بود. هرچند تهدیدهای مختلف فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در فراروی هزاره‌های افغانستان وجود دارد.^۱

۴. نمایندگان پارلمان (دوره شانزدهم)

پس از روی کارآمدن حکومت حامد کرزی، دو بار انتخابات شورای ملی برگزار گردید که یکی انتخابات دوره چهاردهم و دیگری انتخابات دوره شانزدهم شورای ملی بوده است. براساس اعلام کمیسیون مستقل انتخابات، نتایج نهایی اعلام شده، که این نتایج پس از بررسی کمیسیون مستقل انتخابات رسماً اعلام گردید. در این دوره انتخابات شورای ملی، برای به دست آوردن ۲۴۹ کرسی پارلمان، بیش از ۲۵۰ تن از نامزدها نمایندگان در شورای ملی، در سراسر افغانستان باهم به رقابت پرداختند.

تأسیس ۱۳۹۴

پس از اعلام وکلای شورای ملی به لحاظ مرزبندی‌های قومی، تحول و دگرگونی قابل توجهی در پارلمان جدید ایجاد شده است. براساس این دگرگونی، تعداد نمایندگان مربوط به قوم هزاره به دلیل شرکت گسترده این قوم در انتخابات، به‌طور قابل ملاحظه‌ای افزایش یافتند و در مقابل از تعداد نمایندگان مربوط به سایر اقوام، کاسته شده‌اند. در این بخش وکلای هزاره در شورای ملی براساس قومیت عبارتند از:

۱. حیات‌الله یوسفی، همان.

الف. پشتون‌ها

براساس تحقیق مرکز مطالعات استراتژیک کابل، پشتون‌ها در پارلمان جدید دارای ۹۶ نماینده از مجموع ۲۴۹ نماینده می‌باشد که ۳۹ درصد کل اعضای جدید مجلس نمایندگان را تشکیل می‌دهد، در حالی که این قوم در پارلمان گذشته، ۱۰۲ نماینده داشت.

ب. تاجیک‌ها

۲۱ درصد از مجموع نمایندگان مجلس جدید یعنی برابر با ۵۳ نماینده از قوم تاجیک هستند. این در حالی است که در پارلمان گذشته، قوم تاجیک ۵۹ نماینده را در اختیار داشت.

ج. ازبک‌ها

قوم ازبک در ترکیب نمایندگان جدید ولسی‌جرگه، دارای ۱۵ چهره است که ۶ درصد مجموع نمایندگان را تشکیل می‌دهد.

د. ایماق‌ها

بعد از قوم ازبک، قوم ایماق با ۳ درصد مجموع نمایندگان و با ۸ نماینده در ترکیب مجلس نمایندگان جدید حضور دارد.

هـ. عرب‌ها

۳ درصد از مجموع نمایندگان در ترکیب اعضای جدید ولسی‌جرگه، از قوم عرب می‌باشد. این قوم دارای ۸ نماینده در مجلس جدید نمایندگان است.

و. ترکمن‌ها

قوم ترکمن با ۳ نماینده در فهرست نهایی مجلس نمایندگان جدید، ۱ درصد از مجموع نمایندگان ولسی‌جرگه را به خود اختصاص داده است.

ز. نورستانی‌ها

قوم نورستانی ۲ نماینده در مجلس نمایندگان جدید دارد که هر دوی آن‌ها مربوط به ولایت نورستان می‌باشد.

ح. بلوچ‌ها

قوم بلوچ صرفاً یک نماینده در ترکیب پارلمان جدید دارد که از ولایت نیمروز است.

ط. پشه‌ای‌ها

قوم پشه‌ای نیز صرفاً یک نماینده در ترکیب پارلمان جدید دارد که از ولایت ننگرهار است.

ی. ترک‌ها

قوم ترک تنها یک نماینده در ترکیب ولسی جرگه جدید دارد که از ولایت باغیس است.^۱

۱۱. هزاره‌ها

نمایندگان هزاره‌ها را از میان دیگر نمایندگان شورای ملی در آمار نهایی می‌توان شناسایی کرد که در مجموع ۶۱ تن از آنها هزاره هستند که در این صورت ترکیب نمایندگان هزاره نسبت به مجموع نمایندگان، فراتر از دوره قبلی شورای ملی را نشان می‌دهند. هزاره‌ها در برخی مناطق بهتر از دوره گذشته ظاهر شدند؛ هرچند در برخی ولایت‌ها در حد انتظار نبوده، ولی به طور کلی می‌توان این دوره را از دوره گذشته بهتر تلقی کرد.

شماره	نام وکیل	قومیت	ولایت	گرایش سیاسی
۱	محمد محقق	هزاره	کابل	رئیس حزب وحدت اسلامی مردم افغانستان
۲	فاطمه نظری	هزاره	کابل	رئیس حزب نیاز ملی افغانستان

۱. مرکز مطالعات استراتژیک پژوهشکده مطالعات پارلمانی، نگاهی به ترکیب جدید مجلس نمایندگان افغانستان، ص ۲۳.

۳	جعفر مهدوی	هزاره	کابل	رئیس حزب ملت افغانستان
۴	ربابه پروانی درویش	هزاره (قرلباش)	کابل	
۵	محمد ابراهیم قاسمی	هزاره	کابل	
۶	سید حسین انوری	هزاره (سادات)	کابل	رئیس حزب حرکت اسلامی افغانستان
۷	سید حسین عالمی	هزاره (سادات)	کابل	
۸	قربانعلی عرفانی	هزاره	کابل	رئیس حزب وحدت اسلامی ملت افغانستان
۹	سید علی کاظمی	هزاره (سادات)	کابل	رئیس حزب اقتدار ملی افغانستان
۱۰	رمضان بشر دوست	هزاره	کابل	
۱۱	رمضان جمعه زاده	هزاره (اسماعیلیه)	کابل	حزب پیوند ملی افغانستان
۱۲	کبری مصطفوی	هزاره (سادات)	کابل	
۱۳	فرخنده زهرا نادری	هزاره (اسماعیلیه)	کابل	حزب پیوند ملی افغانستان
۱۴	اسدالله سعادت	هزاره	دایکندی	حزب وحدت اسلامی افغانستان
۱۵	نصرالله صادقی زاده	هزاره	دایکندی	اقتدار ملی افغانستان
۱۶	شیرین محسنی	هزاره	دایکندی	حزب وحدت اسلامی افغانستان
۱۷	سید محمد داود ناصری	هزاره (سادات)	دایکندی	
۱۸	محمد اکبری	هزاره	بامیان	رئیس حزب وحدت ملی افغانستان
۱۹	دگروال عبدالرحمان شهیدانی	هزاره	بامیان	
۲۰	سید جمال فکوری بهشتی	هزاره (سادات)	بامیان	اقتدار ملی افغانستان
۲۱	صفوره ایلخانی	هزاره	بامیان	
۲۲	سید محمد حسن شریفی بلخابی	هزاره (سادات)	سرپل	
۲۳	محمد حسین فهیمی	هزاره	سرپل	
۲۴	چمن شاه اعتمادی	هزاره	غزنی	حزب وحدت اسلامی افغانستان

۲۵	خداداد عرفانی	هزاره	غزنی	حزب وحدت اسلامی افغانستان
۲۶	شاه جهان	هزاره	غزنی	
۲۷	شاه گل رضایی	هزاره	غزنی	
۲۸	عبدالقیوم سجادی	هزاره (سادات)	غزنی	
۲۹	علی اکبر قاسمی	هزاره	غزنی	
۳۰	محمد عارف رحمانی	هزاره	غزنی	
۳۱	محمد علی اخلاقی	هزاره	غزنی	
۳۲	محمد علی عزیزاده	هزاره	غزنی	حزب وحدت اسلامی مردم افغانستان
۳۳	نفیسه عظیمی	هزاره	غزنی	حزب وحدت اسلامی مردم افغانستان
۳۴	هما سلطانی	هزاره	غزنی	
۳۵	رقیه نایل	هزاره	غور	
۳۶	قربان کوهستانی	هزاره	غور	
۳۷	سید نادر شاه بحر	هزاره (سادات)	غور	
۳۸	نعمت الله غفاری	هزاره	هلمند	
۳۹	شکیبا هاشمی	هزاره (سادات)	قندهار	
۴۰	فربیا احمدی کاکر	هزاره (قزلباش)	قندهار	
۴۱	شکیلا هاشمی	هزاره (سادات)	لوگر	
۴۲	احمد بهزاد	هزاره	هرات	
۴۳	محمد رضا خوشک	هزاره	هرات	
۴۴	ناهید احمدی فرید		هرات	
۴۵	شهناز همتی	هزاره (بیات)	هرات	
۴۶	عباس ابراهیم زاده	هزاره	بلخ	
۴۷	محمد عبده	هزاره	بلخ	
۴۸	احمد شاه رمضان	هزاره	بلخ	
۴۹	غلام حسین ناصری	هزاره	وردک	
۵۰	صدیقه مبارز	هزاره	وردک	

۵۱	حمیده اکبری	هزاره	وردک
۵۲	سید منصور نادری	هزاره(اسماعیلیه)	بغلان
۵۳	محمدعظیم محسنی	هزاره(اهل تسنن)	بغلان
۵۴	عبیدالله رامین	هزاره(اهل تسنن)	بغلان
۵۵	سید داود نادری	هزاره(اسماعیلیه)	قندوز
۵۶	معصومه خاوری	هزاره	سمنگان
۵۷	محمدطاهر زهیر	هزاره	سمنگان حزب وحدت اسلامی افغانستان
۵۸	رنگینه کارگر	هزاره(اهل تسنن)	فاریاب
۵۹	قاضی عبدالرحیم	هزاره(اهل تسنن)	بادغیس
۶۰	غلام سرور فایز	هزاره(اهل تسنن)	بادغیس
۶۱	ریحانه آزاد	هزاره	ارزگان

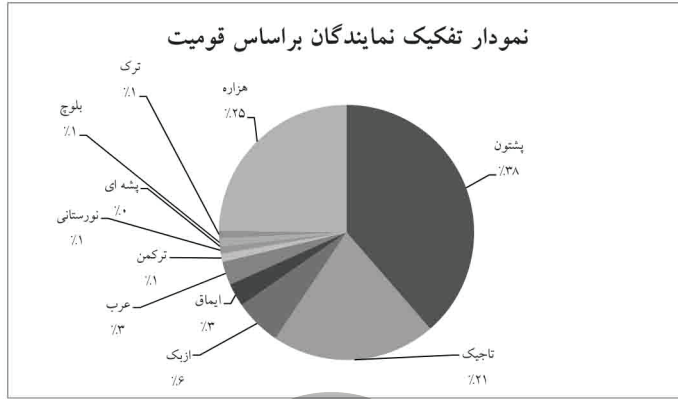
جدول شماره ۳، نمایندگان هزاره در دوره شانزدهم ولسی جرگه^۱

ظرفیت جمعیتی هزاره‌های شهرهای کابل و غزنی در این دوره از انتخابات شورای ملی، شاهکار نموده و در شهر کابل ۱۳ تن نماینده و در غزنی ۱۱ نماینده به پارلمان راه پیدا کردند. موفقیت هزاره‌ها در غزنی ناشی از وحدت و هماهنگی موجود بین نیروهای هزاره و عدم حضور دیگر اقوام در انتخابات بود که اقوام دیگر هم صبر و تحمل‌شان را در برابر نتایج این انتخاب به مردم نشان دادند.

۲۵ درصد از مجموع نمایندگان ولسی جرگه جدید با ۶۱ نماینده، از قوم هزاره است. این قوم در دومین انتخابات پارلمانی، حضوری گسترده و چشم‌گیر داشت و در نهایت توانست نمایندگان بیشتری را به مجلس بفرستند. این امر در حالی است که در دوره پانزدهم از قوم هزاره در پارلمان ۴۳ نماینده حضور داشتند. در این دوره تمام کرسی‌های ولایت غزنی به نمایندگان هزاره‌ها اختصاص پیدا کردند که این مسأله به حضور این قوم در پارلمان جدید،

۱. سایت کمیسیون مستقل انتخابات افغانستان: <http://www.iec.org.af/pdf/>

هویت و اقتدار بیشتری بخشیده است.^۱

نتیجه

نتایجی که از این جستجو پیرامون جایگاه هزاره‌ها در پارلمان افغانستان به دست آمده است، عبارتند از: وکلای هزاره از زمان تأسیس پارلمان این کشور تا پایان دوره سیزدهم، به صورت پراکنده در شورای ملی افغانستان حضور داشتند، ولی بسیار اندک و بیشتر نقش تشریفاتی را در شورای ملی و حکومت‌های گذشته ایفا می‌کردند. اما در دوره فعلی وکلا با سابقه سیاسی و اجتماعی و اغلب دارای سطح سواد بالاتری از دوره‌های گذشته در شورای ملی حضور دارند. دلیل بر این مدعا نیز حضور برخی نمایندگان هزاره در کمیسیون‌های مختلف شورای ملی است. اکنون به نظر می‌رسد که با توجه به در پیش بودن انتخابات آینده پارلمان افغانستان، اندیشمندان و دلسوزان جامعه هزاره باید با وحدت و تدبیر لازم، زمینه راهیابی حداکثری نمایندگان هزاره را در پارلمان فراهم آورند. هزاره‌ها در انتخابات پیش‌رو، به این نکته مهم توجه ویژه‌ای داشته باشند که به افرادی رأی بدهند که مسئولیت‌پذیر، متعهد، دلسوز و آگاه به مسائل سیاسی جامعه باشند.

۱. مرکز مطالعات استراتژیک پژوهشکده مطالعات پارلمانی، نگاهی به ترکیب جدید مجلس نمایندگان افغانستان، ص ۲۳.

منابع

۱. نقش جرگه‌ها، لویه جرگه‌ها و شورای ها در افغانستان؛ <http://www.parliament.af>.

۲. نایل، حسین، سرزمین و رجال افغانستان، ص ۴۴۴ - ۴۶۴، سایت شورای ملی افغانستان، «دوره‌های شورای ملی»، <http://www.parliament.af>.

۳. وب سایت پارلمان؛ <http://www.parliament.af>

۴. یوسفی، حیات‌الله، افغانستان و انتخابات پارلمانی شیعیان، <http://www.howzah.net>

۵. مرکز مطالعات استراتژیک پژوهشکده مطالعات پارلمانی، نگاهی به ترکیب جدید مجلس نمایندگان افغانستان، ص ۲۳.

۶. سایت کمیسیون مستقل انتخابات افغانستان؛ <http://www.iec.org.af/pdf>

۷. مرکز مطالعات استراتژیک پژوهشکده مطالعات پارلمانی، نگاهی به ترکیب جدید مجلس نمایندگان افغانستان، ص ۲۳.